

## Fagetisk refleksjon omfatter også klageordningen

Ragna Matea Bull

Det oppleves lite anerkjennende for klager at nær sagt enhver klage til Fagetisk råd leder til innkalling og reflekterende samtale.



Ragna Matea Bull (Foto: privat)

Det var med stor interesse jeg leste Pål Grøndahls kronikk, *Tvangsetikk*, hvor han ytrer seg kritisk til klagebehandlingen i Fagetisk råd (FER), samt tilsvaret fra FERs leder Mette E. Garmannslund.

Som etiker og filosof har jeg de siste årene flere ganger vært underviser og sensor innen profesjonsetikk for studenter som etter endt utdanning skal utøve mye skjønn bak lukkede dører. Interessen er i tillegg personlig. I 2023 var jeg blant dem som sendte inn en klage til FER med bakgrunn i et tidligere behandlingsforløp hos en psykolog. Jeg har med andre ord erfaring fra klagerens perspektiv med den nye modellen som nå diskuteres.

Formålet med å ha og beholde en klagemulighet må legge føringer for hvordan klageordningen gjennomføres. Hvorvidt interessene til de ulike berørte parter i en klagesaksgang kan ivaretas godt nok, og hvordan de kan vektes opp mot hverandre, bør inngå som en del av en fagetisk refleksjon rundt selve ordningen.

## Vedtak og anerkjennelse

Da jeg selv sendte inn min klage, fikk jeg raskt en samtale med et medlem av FER. Denne opplevde jeg som god. Deretter hørte jeg ingen ting før noen måneder senere, da jeg mottok et oppsummeringsnotat. Der sto det noen ord om saksgangen, og at FER hadde besluttet og gjennomført reflekterende samtale med den innklagede psykologen.

### *I likhet med Grøndahl savnet jeg som klager informasjon om hvilke etiske spørsmål som var grunnlag for samtalen*

I likhet med Grøndahl savnet jeg som klager informasjon om hvilke etiske spørsmål som var grunnlag for samtalen. Ikke detaljer om samtalen, men hvilket overordnet tema FER på bakgrunn av min klage ønsket at den innklagede skulle reflektere rundt. Som klager er jeg, som Grøndahl antar, ikke likegyldig til hvordan FER stiller seg til *innholdet* av klagen jeg sendte inn. Jeg ønsker å få anerkjent min opplevelse av at noe urettmessig har skjedd. Det er derfor jeg klager! Dersom nær sagt enhver klage leder til innkalling og det samme tiltaket overfor innklagede psykologer, opplever jeg at min spesifikke klage devalueres og ikke anerkjennes. Spesielt dersom det ikke foreligger noen vurdering av hvilke fagetiske problemstillinger klagen faktisk representerer.

Om FER beslutter å innkalle den innklagede til reflekterende samtale, forventer jeg både som etiker og klager at dette har å gjøre med ett eller flere brudd i de etiske retningslinjene den innklagede er ment å følge. I så fall bør dette kunne meddeles åpent til både klager og innklaget. En utfordring er å finne en måte å gjøre dette på uten å miste fordelene av endringen i klageordningen.

Hvorfor Grøndahls møte med FERs representant gjorde at han ikke opplevde prosessen som en åpning for etisk refleksjon, har jeg ingen forutsetninger for å vite. Men dersom psykologen jeg klagde på, hadde samme opplevelse, var min emosjonelle innsats og tidsbruk med å formulere klagen forgjeves.

Dersom ordningen med reflekterende samtaler skal fungere som en mulighet for foreningsmedlemmet til å utvikle seg som profesjonsutøver, er det vesentlig at vedkommende om nødvendig blir veiledet i hva FER mener vedkommende burde reflektere over. For å ta et ikke-personlig eksempel: «I den tvangssituasjonen klager beskriver, hvilke refleksjoner gjør du deg rundt det å skulle respektere den aktuelle klientens verdighet og selvbestemmelse?»

Om den innklagede i etterkant av refleksjonen eksempelvis konkluderer med at hen kunne eller burde ha håndtert en beslutning annerledes eller ikke, vil da være underordnet den etiske refleksjonen rundt det som utgjorde grunnlaget for klagen. Dersom FER mener medlemmet mangler evne eller

vilje til å reflektere tilfredsstillende rundt de etiske retningslinjene klager mener er brutt, kan den innklagede psykologen gis tilbakemelding om dette i oppsummeringsnotatet.

## Juss, etikk og ansvar

FER administrerer ikke en offentlig klageordning. Dermed er det lurt at de heller ikke fremstår som en etterligning. Samfunnet har nærmest blitt gjennomsyret av en «jussifisering» som gjør at klager tilsynelatende kun vurderes på om regler og retningslinjer er fulgt. Og så lenge psykologer i tillegg både må benytte og kan påberope seg «klinisk skjønn» for mange av sine vurderinger, blir det lite rom for refleksjon over eller evalueringer av om skjønnnet har vært godt eller dårlig.

De offentlige klageordningene har effektivt kjørt seg så langt inn i jussporet at enhver form for beklagelse overfor en klager ser ut til å bli ansett som en innrømmelse av ikke bare juridisk ansvar, men som grunnlag for økonomisk oppreisning. Ansvarsfraskrivelser, snarere enn selvrefleksjon, blir fort en konsekvens av slik tankegang.

Styrken i den nye ordningen til FER er at den tar på alvor at mandatet de har, er å forvalte *etiske* retningslinjer, og ikke et juridisk regelverk utkledd som etikk. Det er stor forskjell på å få et vedtak på at man har gjort noe galt, og å bli invitert til å reflektere over styrker og svakheter ved etiske vurderinger i egen praksis. Klageren i meg kunne levd fint med den gamle ordningen, mens etikeren i meg synes endringen er en forbedring.

Samtidig er det, som Garmannslund nevner, en svakhet ved den nye ordningen at klager ikke egentlig tar del i den. Som klager skulle jeg gjerne fått en mulighet til å konfrontere den innklagede med hvilke konsekvenser hens beslutninger fikk, og gitt vedkommende en anledning til å ta et tydelig ansvar for egne beslutninger. Som etikker er jeg klar over at dette ikke nødvendigvis ville vært hensiktsmessig, selv om muligheten for det hadde vært velkommen om begge parter er klare for det. Gjenopprettende prosesser er viktige i andre sammenhenger der ting har gått galt, så hvorfor ikke for psykologer og deres klienter?

*Gjenopprettende prosesser er viktige i andre sammenhenger der ting har gått galt, så hvorfor ikke for psykologer og deres klienter?*

Som klager kan jeg mislike det, men verken jurister, etikere eller psykologer kan tvinge noen til å være oppriktig lei seg eller til å utvikle seg gjennom å invitere til refleksjon over egen profesjonspraksis. Det er heller ikke gitt at de opprinnelige vurderingene var basert på dårlig skjønn, selv når den innklagede i etterkant reflekterer over dem. Den som klager, kan ikke per definisjon ha rett til å bestemme hva som er en berettiget klage og ikke.

I utgangspunktet er jeg tilhenger av endringen i klagebehandlingen, ettersom den vektlegger det etiske ved de etiske retningslinjene. Samtidig ligger det noen utfordringer der som Psykologforeningens medlemmer bør reflektere over hvordan foreningen og FER bør håndtere.

## Referanser

- Garmannslund, M. E. (2024, 5. januar). Fagetisk refleksjon er en plikt. <https://psykologtidsskriftet.no/debatt/2024/01/fagetisk-refleksjon-er-en-plikt>
- Grøndahl, P. (2024, 2. januar). Tvangsetikk. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 60(1) 50-52 <https://psykologtidsskriftet.no/kronikk/2024/01/tvangsetikk>